

Subjekt – identita

Svoboda lidského subjektu spočívá v jeho sebe-uvědomění, bez něhož nutně upadá do nahodilosti. Jak si však může a má subjekt uvědomit sám sebe, jestliže není objektem (jestliže je ex definitione non-objektem)? Tady se otvírá závažný problém identifikace a tzv. autičnosti (a také „autentičnosti“, což je třeba rozlišovat). Subjekt není totiž sám sobě ani daností, ani normou. Sobě-danost subjektu se vlastně netýká samotného subjektu, nýbrž jisté složky okolností, které mu jsou „uloženy“, do nichž je postaven. Všechno, co je takto dáno, včetně toho, čím subjekt „jest“ (jeho „esence“, tj. jeho jsoucnosti, jeho druh a rod, vůbec jeho povaha určitého jsoucna), je jen takovouto okolností, nikoli tím, čím resp. kým subjekt vskutku „jest“ ve smyslu bytí, tedy čím nebo kým se stává a čím se vždy znovu může a musí stávat. Autentičnost subjektu tedy nespočívá v žádné jeho dané povaze (FYSIS) a není na této povaze ani založena (není dána FYSEI). Pokud bychom chtěli proti oné FYSIS postavit nějaký NOMOS, pak je třeba opět zdůraznit, že tento NOMOS není součástí ani složkou subjektu samotného, že mu není a nemůže být inherentní ani imanentní. Zároveň ovšem nutno připomenout, že takový NOMOS nemůže být chápán ani jako zvnějšku daný, uložený. Každý „zákon“, uložený zvnějška nějakou instancí či autoritou, je nutně opět pouze součástí okolností, a to naprosto stejně, jako když je chápán jako nějaká danost vnitřní. Tázat se, čím nebo kým určitý subjekt „jest“, má své známé vady. Ale když si subjekt chce zjednat vědomí sebe a o sobě, nemůže se tomu vyhnout. V dané (evropské) kulturní tradici to znamená, že si musí postupně vytvářet svým sebeuvědoměním a sebechápaním jakýsi obraz či spíše vzor, jemuž se chce blížit, jež chce svou ex-sistencí vždy znovu „naplňovat“ (uskutečňovat) a který můžeme považovat za jakýsi sebezprojekt. V tomto smyslu pak „je“ subjekt daleko více tím, jímž se stává a chce stávat, než tím, kým už se stal a kým v dané chvíli „jest“. Největším problémem je ovšem zatíženost evropského způsobu myšlení, která zavinuje zpředměťňování zmíněného vzoru jakožto sebezprojektu. Zde se otvírají nebezpečné cesty k sebeidentifikaci se zpředmětněným vzorem, který už nemá skutečnou, ale pouze zdánlivou subjektivitu. Jde v takových případech o hypostaze nadsubjektivních, nadindividuálních kvazi-subjektů (jako je rasa, národ, třída, kultické nebo kulturní společenství apod.)

(Praha, 950315-1.)